

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักสูตรการศึกษาวิชาชั้นพหุบาลประกอบด้วย วิชาพื้นฐานทางวิชาชีพ และวิชาทางการพหุบาล ซึ่งมีทั้งการเรียนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีนักการศึกษาหลายท่านได้เน้นความสำคัญของการฝึกภาคปฏิบัติ เช่น ฟลอเรนซ์ ไนติงเกิล ผู้ให้กำเนิดพยาบาลสากลได้เขียนไว้ในหนังสือ เกี่ยวกับพหุบาลว่า "เทคนิคการพหุบาลต่างๆ เป็นสิ่งที่ไม่สามารถเรียนรู้ทางทฤษฎีได้ แต่ต้องพัฒนาขึ้นมาจากการฝึกปฏิบัติจริงโดยมีผู้เฒ่าอย่างใกล้ชิด" (NIGHTINGALE 1952 อ้างถึงใน กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2531) และสมคิด รักษาสัตย์ (2529) ได้กล่าวไว้ว่า การฝึกภาคปฏิบัติเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาพหุบาลช่วยให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร นอกจากนี้ จินตนา ยูนินันต์ (2527) ได้ให้ความเห็นว่า วิชาชั้นพหุบาลเป็นวิชาที่มีการปฏิบัติเป็นแกนกลาง (Practice Oriented Discipline) การศึกษาภาคปฏิบัติเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ นักศึกษา มีความสามารถในทางปฏิบัติทางการพหุบาล

วิชาทางการพหุบาลของหลักสูตรประกาศนียบัตรพหุบาลศาสตร์ ประกอบด้วยวิชาที่มีภาคปฏิบัติ 7 วิชา คือ วิชาการพหุบาลสุติศาสตร์มีภาคปฏิบัติ 8 หน่วยกิต วิชาการพหุบาลผู้ใหญ่ 3 หน่วยกิต วิชาแนวคิดพื้นฐานทางการพหุบาล 5 หน่วยกิต วิชาการพหุบาลเด็ก 5 หน่วยกิต วิชาการพหุบาลอนามัยชุมชน 6 หน่วยกิต วิชาการพหุบาลจิตเวช 3 หน่วยกิต วิชาบำบัดการพหุบาล 2 หน่วยกิต จะเห็นได้ว่าวิชาการพหุบาลสุติศาสตร์เป็นวิชาทางการพหุบาลที่มีจำนวนหน่วยกิตภาคปฏิบัติมากวิชาหนึ่ง มีการวัดและประเมินผลในภาคทฤษฎีโดยการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ใช้แบบสอบต่างๆ ส่วนการวัดและประเมินผลภาคปฏิบัติ มีการวัดทักษะการปฏิบัติทางการพหุบาลสุติศาสตร์โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม หรือแบบประเมินผลภาคปฏิบัติ ซึ่งในปี พ.ศ. 2533 กองงานวิทยาลัยพหุบาลได้สร้างแบบประเมินผลภาคปฏิบัติวิชาการพหุบาลสุติศาสตร์ ให้วิทยาลัย

พยาบาลในกระทรวงสาธารณสุขทดลองใช้ และจากรายงานการประเมินผลการทดลองใช้แบบประเมินภาคปฏิบัติของวิทยาลัยพยาบาลจำนวน 11 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยพยาบาลสุราษฎร์ธานี วิทยาลัยพยาบาลอุตรดิตถ์ วิทยาลัยพยาบาลสวรรคค์ประชารักษ์ วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม วิทยาลัยพยาบาลนครราชสีมา วิทยาลัยพยาบาลตรัง วิทยาลัยพยาบาลพะเยา วิทยาลัยพยาบาลนุทธชินราช วิทยาลัยพยาบาลอุตรธานี วิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ และวิทยาลัยพยาบาลราชบุรี พบปัญหามากมาย สรุปได้ดังนี้ (กองงานวิทยาลัยพยาบาล, 2535)

1. แขนงวัดมีมากเกินไปถึง 12 ชุด ทำให้ไม่มีเวลาในการประเมินเนื่องจากจำนวนอาจารย์นิเทศน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนนักศึกษา อัตราส่วนถึง 1:15-20 คน และบางแขนงวัดซ้ำซ้อน วัดในเรื่องเดียวกัน
2. หัวข้อพฤติกรรมในแต่ละแขนงวัดละเอียดเกินไป บางพฤติกรรมไม่มีสถานการณ์ให้นักศึกษาได้ปฏิบัติจริงทำให้ไม่สามารถประเมินได้
3. การเรียงลำดับพฤติกรรมของแขนงวัดไม่เป็นไปตามการปฏิบัติจริง
4. ภาษาที่ใช้ในพฤติกรรมบางครั้งไม่สื่อความหมาย
5. เกณฑ์การให้คะแนนไม่ชัดเจนหยابเกินไป

และจากการที่ผู้วิจัยได้ไปสัมภาษณ์ผู้ประเมินแขนงวัด วิทยาลัยพยาบาลราชบุรีและวิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ พบว่า เมื่อผู้ประเมินนำแขนงวัดไปทดลองใช้พบปัญหาต่างๆ มากมาย เช่นเดียวกับปัญหาที่สรุปไว้ข้างต้น ไม่สามารถนำมาใช้ได้จริง จึงกลับไปใช้แขนงวัดภาคปฏิบัติเดิมที่คณาจารย์ในวิทยาลัยสร้างขึ้นเอง ขาดการตรวจสอบคุณภาพ (พาณิชย์ จารุพันธ์ และงามนิษฐ์ รัตนากุล, สัมภาษณ์, 14 กันยายน 2535) ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้สอดคล้องกับที่ พัชรีย์ สุนทรธรรม (2528) ได้เคยสัมภาษณ์ผู้ทำการประเมินทักษะภาคปฏิบัติของนักศึกษานายบาลผดุงครรภ์ เกี่ยวกับเครื่องมือวัดภาคปฏิบัติทั่วไป พบว่า เครื่องมือที่มีอยู่ส่วนใหญ่ไม่ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการประเมิน บางกิจกรรมไม่ชัดเจนว่าให้ประเมินอะไร กิจกรรมบางอย่างที่ระบุไว้ในแบบประเมินนักศึกษาไม่มีโอกาสได้ฝึกปฏิบัติทุกคนเนื่องจากในแบบประเมินมีกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติมากเกินไป การให้คะแนนยากเพราะไม่มีเกณฑ์ และสุทธิรัตน์ พิมพ์ษ์ (2527) กล่าวถึงปัญหาว่าเครื่องมือที่มีอยู่ดีอยู่คุณภาพขาดความเที่ยงตรง ขาดความเป็นปรนัย คุ่มมือมีความละเอียดมาก ทำให้เสียเวลาไม่สะดวก ไม่สามารถนำมาใช้ในสถานการณ์ที่เป็นจริงได้ทุกสถานการณ์ ในบางสถานการณ์พฤติกรรมตามเกณฑ์ไม่มีให้ประเมิน เกณฑ์การให้คะแนนระบุไว้ไม่ชัดเจน การให้คะแนนตามเกณฑ์จึงทำได้ยากและไม่ยุติธรรม

การวัดภาคปฏิบัติที่ดีขึ้นอยู่กับคุณภาพของเครื่องมือ ซึ่งการพัฒนาเครื่องมือให้มีคุณภาพ โดยมีความเที่ยง และความตรงทำให้การวัดให้ผลที่น่าเชื่อถือมากที่สุด (พงแก้ว ชาญกนกและ สุวิมล ว่องวานิช, 2534) ซึ่งสอดคล้องกับที่ วิภาทร วรหาญ (2527) ได้กล่าวว่า ในการประเมินผลการศึกษานายบาลภาคปฏิบัติ และการประเมินผลเพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและมีพัฒนาการในด้านต่างๆตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ จะต้องอาศัยเครื่องมือที่มีคุณภาพ นอกจากนี้สภาการนยบาลได้กำหนดเกณฑ์ข้อหนึ่งในการรับรองสถาบันไว้ว่า สถาบันการศึกษานยบาลจะต้องมีเครื่องมือวัดผลที่มีคุณภาพ (สภาการนยบาล, 2533)

จากความสำคัญและปัญหาข้างต้น และเพื่อที่จะแก้ปัญหาในการวัดและประเมินผลการฝึกภาคปฏิบัติทางการนยบาลสุติศาสตร์ ผู้วิจัยจึงได้สร้างและพัฒนาแบบวัดการปฏิบัติทางการนยบาลสุติศาสตร์ ภาคปกติ เพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีคุณภาพ มีความเป็นปรนัยและเหมาะสมกับผู้ประเมินแบบวัด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและพัฒนาแบบวัดการปฏิบัติทางการนยบาลสุติศาสตร์ ภาคปกติ ที่มีคุณภาพในด้านความเที่ยงและความตรง สำหรับ นักศึกษานยบาลหลักสูตรประกาศนียบัตรนยบาลศาสตร์
2. เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในด้านความตรงและความเที่ยง
3. เพื่อสร้างคู่มือการใช้แบบวัดการปฏิบัติทางการนยบาลสุติศาสตร์ ภาคปกติ
4. เพื่อประเมินแบบวัดการปฏิบัติทางการนยบาลสุติศาสตร์ และคู่มือการใช้แบบวัดจากผู้ประเมิน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการสร้างและพัฒนาแบบวัดการปฏิบัติทางการนยบาลสุติศาสตร์ ภาคปกติ สำหรับ นักศึกษานยบาลหลักสูตรประกาศนียบัตรนยบาลศาสตร์ ตามกรอบแนวคิดการวัดการปฏิบัติทางการนยบาลสุติศาสตร์ ภาคปกติ ซึ่งอิงลักษณะวิชาการนยบาลสุติศาสตร์ 1-4

ที่เน้นเฉพาะการปฏิบัติการณ์พยาบาลมูลฐานที่ต้งครรรค์ คลอดปกติ และหลังคลอดที่ไม่มีภาวะแทรกซ้อน และการจัดประสบการณ์ในการฝึกภาคปฏิบัติทางการพยาบาลสู่ศาสตร์ ภาคปกติ สำหรับ นักศึกษานพยาบาลของวิทยาลัยพยาบาล ในสังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข

2. กรอบแนวคิดการสร้างแบบวัดการปฏิบัติทางการพยาบาลสู่ศาสตร์ ภาคปกตินี้จะครอบคลุมการปฏิบัติทางการพยาบาลสู่ศาสตร์ 3 ด้าน ดังนี้

2.1 การพยาบาลมารดาในระยะตั้งครรรค์ ประกอบด้วยแบบวัดย่อย 2 แบบวัด คือ แบบวัดการซักประวัติมารดาที่มาฝากครรรค์ครั้งแรก และแบบวัดการตรวจครรรค์

2.2 การพยาบาลมารดาในระยะคลอด ประกอบด้วยแบบวัดย่อย 2 แบบวัด คือ แบบวัดการรับใหม่และเตรียมผู้คลอด และแบบวัดการทำคลอด

2.3 การพยาบาลมารดาในระยะหลังคลอด ประกอบด้วยแบบวัดย่อย 2 แบบวัด คือ แบบวัดการพยาบาลมารดาและทารกหลังคลอด และแบบตรวจสอบผลการให้คำแนะนำมารดาหลังคลอด

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

3.1 ประชากรผู้ถูกประเมินเป็นนักศึกษานพยาบาลชั้นปีที่ 2 หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ ของวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกองงานวิทยาลัย กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งมีทั้งหมดจำนวน 23 แห่ง ที่มีการเรียนการสอน การวัดภาคปฏิบัติ มีการฝึกปฏิบัติและการนิเทศงานเหมือนกัน โดยใช้หลักสูตรเดียวกัน และทุกปีจะมีคณะกรรมการจากกองงานวิทยาลัยพยาบาลตรวจสอบการนิเทศงานประจำปี และคณะกรรมการจากสภาการพยาบาลตรวจสอบมาตรฐานการนิเทศงานทุก 2 ปี ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เลือกมานี้เป็นนักศึกษานพยาบาลชั้นปีที่ 2 ของวิทยาลัยพยาบาลราชบุรี ที่ผ่านการเรียนวิชาการพยาบาลสู่ศาสตร์ ภาคปกติ แล้ว

3.2 ประชากรผู้ประเมิน เป็นอาจารย์นิเทศที่มีหน้าที่ดูแลการฝึกปฏิบัติทางการพยาบาลสู่ศาสตร์ ของนักศึกษานพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาลจำนวน 23 แห่ง ส่วนกลุ่มตัวอย่างผู้ประเมิน ในขั้นการทดลองใช้แบบวัดเป็นอาจารย์นิเทศที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษานพยาบาลราชบุรี และกลุ่มตัวอย่างผู้ประเมิน แบบวัดการปฏิบัติการณ์พยาบาลสู่ศาสตร์และคู่มือการใช้ เป็นอาจารย์นิเทศที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลการฝึกปฏิบัติงานทางการพยาบาลสู่ศาสตร์ของนักศึกษานพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาลจำนวน 23 แห่ง

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญรวม 14 ท่าน ได้แก่ ผู้เขียนตำราทางวิชาการพยาบาลสรีรศาสตร์ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร และผู้มีส่วนในการวัดและประเมินผลการศึกษาทางการพยาบาลสรีรศาสตร์ มีประสบการณ์ในด้านนี้อย่างน้อย 5 ปี จึงถือว่าผู้เชี่ยวชาญทุกท่านเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในการประเมินผลการปฏิบัติทางการพยาบาลสรีรศาสตร์ สามารถบ่งชี้เหตุการณ์การปฏิบัติงานของนักศึกษานพยาบาล และตรวจสอบความเหมาะสมของเกณฑ์การให้คะแนนได้ถูกต้อง

คำจำกัดความในการวิจัย

1. การพยาบาลสรีรศาสตร์ หมายถึง สาขาวิชาหนึ่งทางการพยาบาลซึ่งจะศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ การจัดการดูแลเอาใจใส่หญิงตั้งครรภ์ การทำคลอด และการดูแลมารดาหลังคลอด

2. การปฏิบัติทางการพยาบาลสรีรศาสตร์ หมายถึง การดูแลทางด้านร่างกาย และจิตใจของมารดาในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด และระยะหลังคลอด

3. แบบวัดการปฏิบัติทางการพยาบาลสรีรศาสตร์ หมายถึง เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นตามลักษณะวิชาและการจัดประสบการณ์ในการฝึกภาคปฏิบัติทางการพยาบาลสรีรศาสตร์ของวิทยาลัยพยาบาล ในสังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งประกอบด้วย

3.1 แบบวัดการปฏิบัติการณ์พยาบาลมารดาในระยะตั้งครรภ์

3.2 แบบวัดการปฏิบัติการณ์พยาบาลมารดาในระยะคลอด

3.3 แบบวัดการปฏิบัติการณ์พยาบาลมารดาในระยะหลังคลอด

4. แบบวัดการปฏิบัติการณ์พยาบาลมารดาในระยะตั้งครรภ์ หมายถึง เครื่องมือที่ใช้วัดการปฏิบัติของนักศึกษาในการพยาบาลมารดาที่มาฝากครรภ์ประกอบด้วยแบบวัดย่อย 2 แบบวัด คือ

4.1 แบบวัดการซักประวัติมารดาที่มาฝากครรภ์ครั้งแรก เป็นแบบสังเกตการแสดงพฤติกรรมของนักศึกษานพยาบาลในการซักประวัติมารดาที่มาฝากครรภ์ครั้งแรก

4.2 แบบวัดการตรวจครรภ์ เป็นแบบสังเกตการแสดงพฤติกรรมของนักศึกษาในการตรวจครรภ์

5. แบบวัดการปฏิบัติการพยาบาลมารดาในระยะคลอด หมายถึง เครื่องมือที่ใช้วัดการปฏิบัติของนักศึกษาในการพยาบาลมารดาที่มาคลอดประกอบด้วยแบบวัดย่อย 2 แบบวัด คือ

5.1 แบบวัดการรับใหม่และเตรียมผู้คลอด เป็นแบบสังเกตการแสดงพฤติกรรมของนักศึกษานพยาบาลในการรับใหม่และเตรียมผู้คลอด

5.2 แบบวัดการทำคลอด เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมในการทำคลอดของนักศึกษานพยาบาล

6. แบบวัดการปฏิบัติการพยาบาลมารดาในระยะหลังคลอด หมายถึง เครื่องมือที่ใช้วัดการปฏิบัติของนักศึกษาในการพยาบาลมารดาหลังคลอดประกอบด้วยแบบวัดย่อย 2 แบบวัด คือ

6.1 แบบวัดการพยาบาลมารดาและทารกหลังคลอดเป็นแบบสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษา

6.2 แบบตรวจสอบผลการให้คำแนะนำมารดาหลังคลอด เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติตัวของมารดาหลังคลอดที่ได้รับคำแนะนำจากนักศึกษานพยาบาล

7. คุณภาพแบบวัดการปฏิบัติทางการพยาบาลสูติศาสตร์ หมายถึง ความตรงและความเที่ยงของแบบวัดการปฏิบัติทางการพยาบาลสูติศาสตร์

7. ความตรงของแบบวัด หมายถึง ความสามารถของแบบวัดการปฏิบัติทางการพยาบาลสูติศาสตร์ ซึ่งวัดได้ถูกต้องในสิ่งที่ต้องการวัดและตรงตามจุดมุ่งหมาย การวิจัยครั้งนี้หาความตรง 2 ชนิด คือ ความตรงตามเนื้อหา และความตรงตามสภาพ

8. ความเที่ยงของแบบวัด หมายถึง ความสามารถของแบบวัดการปฏิบัติทางการพยาบาลสูติศาสตร์ ซึ่งให้ผลคงที่ไม่ว่าจะวัดกี่ครั้งหรือให้ผลสอดคล้องกันระหว่างผู้วัดหลายคน การวิจัยครั้งนี้ตรวจสอบความเที่ยงระหว่างผู้ประเมิน 2 คน

9. ผู้ถูกประเมิน หมายถึง นักศึกษานพยาบาลชั้นปีที่ 2 หลักสูตร ประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ ที่ฝึกภาคปฏิบัติทางการพยาบาลสูติศาสตร์ ณ. แผนกฝากครรภ์ แผนกห้องคลอด และแผนกหลังคลอด

10. ผู้ประเมิน หมายถึง อาจารย์นิเทศ ซึ่งเป็นอาจารย์พยาบาลและพยาบาลที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลและประเมินผลการฝึกภาคปฏิบัติทางการพยาบาลสูติศาสตร์ของนักศึกษานพยาบาล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แบบวัดการปฏิบัติทางการพยาบาลสู่ศิลาธรรมที่มีคุณภาพ มีการพัฒนาตามหลักเกณฑ์การวัดผล และผู้ประเมินแบบวัดสามารถนำไปใช้วัดการปฏิบัติได้จริง
2. เป็นแนวทางในการพัฒนาการวัดและการประเมินผลภาคปฏิบัติทางการพยาบาล ด้านอื่นให้มีความเป็นปรนัยยิ่งขึ้น